

Klokkenluiders verdienen actieve bescherming

Regelmatig stuiten klokkenluiders op weerstand of tegenwerking vanuit de organisatie. Vaak betalen zij een hoge prijs voor het melden van misstanden. Het Adviespunt Klokkenluiders staat klokkenluiders bij met advies en ondersteuning. Een interview met Merijn Goeman, senior adviseur.

Wat is het Adviespunt Klokkenluiders?

“Het Adviespunt Klokkenluiders is een overheidsorganisatie die zich toelegt op dienstverlening aan mensen die via hun werk te maken krijgen met een vermoeden van een misstand met een maatschappelijk karakter. Als mensen van dat vermoeden melding willen doen kan het Adviespunt daarbij advies en ondersteuning geven. Het Adviespunt is ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken door middel van een algemene maatregel van bestuur die vooralsnog geldt tot 1 juli 2015. Dit besluit is een tijdelijke voorziening in afwachting van een nog op te richten organisatie met een wettelijke basis.

Het Adviespunt is onafhankelijk en de dienstverlening die het Adviespunt biedt is kosteloos en vertrouwelijk. De dienstverlening van het Adviespunt richt zich op werkkenden in alle sectoren (publiek, semipubliek en privaat). Het kan bijvoorbeeld gaan om werknemers, zzp'ers of uitzendkrachten die bij de betreffende organisatie werkzaam zijn of zijn geweest, maar ook om personen die via hun werk te maken krijgen met een vermoeden van een misstand bij een andere organisatie. Mensen die via hun werk te maken krijgen met een situatie

waarvan zij menen dat sprake is van een misstand hebben vaak behoefte aan advies en ondersteuning. Bijvoorbeeld omdat zij willen laten toetsen of het inderdaad gaat om een vermoeden van een misstand met een maatschappelijk karakter, of omdat zij niet goed weten hoe of waar zij daarvan melding kunnen doen. Ook komt het regelmatig voor dat mensen hun vermoeden al intern hebben aangekaart of gemeld, maar daarbij binnen de organisatie op weerstanden of tegenwerking zijn gestuit. In al die gevallen kunnen zij bij het Adviespunt terecht.

Uitgangspunt bij de advisering is dat een vermoeden van een misstand in principe het best eerst intern kan worden gemeld. Alleen als de interne melding niet goed wordt afgehandeld wordt een externe melding (bijvoorbeeld bij een inspectie of een toezichthouder) overwogen. Er zijn echter ook situaties waarbij direct een externe melding gerechtvaardigd is. Dat kan bijvoorbeeld zo zijn als het om een zeer ernstige en urgente situatie gaat of als de top van de organisatie zelf bij de misstand betrokken is.

Als mensen, als gevolg van het feit dat zij een vermoeden van een misstand hebben aangekaart, problemen krijgen die hun individuele rechtspositie raken, raadt het Adviespunt hen aan om ook rechtsbijstand in te schakelen. Het Adviespunt kan mensen zelf geen rechtsbijstand bieden, maar kan wel actief met hen meedenken en hen een luisterend oor bieden. Naast het geven van advies en ondersteuning bij het doen van een melding en het goed volgen van het meldtraject, rapporteert het Adviespunt uit eigen beweging over gesignaleerde ontwikkelingen en patronen op het gebied van het omgaan met vermoedens van misstanden. Daarnaast geeft het Adviespunt algemene voorlichting over het omgaan met vermoedens van misstanden.”

Over...

Merijn Goeman is senior adviseur bij het Adviespunt Klokkenluiders, heeft civiel recht en staats- en bestuursrecht gestudeerd en werkte eerder onder meer als advocaat bij Houthoff Buruma.

Klokkenluiders handelen veelal vanuit een sterk rechtvaardigheidsgevoel en steken hun nek uit

Merijn Goeman

Zijn er organisaties of beroepsgroepen die niet buiten een klokkenluidersregeling kunnen?

“Het Adviespunt Klokkenluiders is van mening dat alle organisaties een regeling voor het melden van vermoedens van misstanden (ook wel klokkenluidersregeling genoemd) zouden moeten hebben. Misstanden kunnen in alle typen organisaties voorkomen en hebben een negatieve invloed op zowel de organisatie als het werkklimaat. Het vaststellen en goed implementeren van een gedegen klokkenluidersregeling is dan ook in het belang van zowel organisaties als hun medewerkers.

Organisaties hebben er belang bij dat vermoedens van misstanden waarbij de organisatie betrokken is in een zo vroeg mogelijk stadium worden gesignaleerd en serieus worden onderzocht én dat geconstateerde misstanden adequaat worden aangepakt. Naast andere interne controlemechanismen is het hebben van een goed geïmplementeerde klokkenluidersregeling daarvoor van essentieel belang.

Medewerkers hebben er belang bij dat zij, als zij met een vermoeden van een misstand te maken krijgen en daarvan melding willen doen, erop kunnen vertrouwen dat het doen van een melding wordt gewaardeerd, dat hun vermoeden serieus wordt onderzocht en dat geconstateerde misstanden adequaat worden aangepakt, én dat de organisatie hen als melder beschermt tegen benadeling omdat zij een melding hebben gedaan.

In een aantal sectoren bestaat al regelgeving op grond waarvan organisaties verplicht zijn een klokkenluidersregeling te hebben. Het initiatiefwetsvoorstel Huis voor Klokkenluiders, waarvan op dit moment de Novelle bij de Raad van State ligt, bevat voor alle werkgevers, die in de regel ten minste vijftig personen in dienst hebben, de verplichting een procedure

vast te stellen voor het omgaan met meldingen van vermoedens van misstanden binnen hun organisatie.”

Kunnen internal auditors ook bij het Adviespunt terecht?

“Ja, ook internal auditors kunnen advies en ondersteuning krijgen als zij via hun werk te maken krijgen met een vermoeden van een misstand met een maatschappelijk karakter en daarvan melding willen maken. Voor internal auditors behoort het signaleren van en binnen de organisatie rapporteren over (specifieke typen) misstanden vaak tot hun standaard takenpakket. Echter, als een vermoeden van een misstand met een maatschappelijk karakter, waarover een internal auditor heeft gerapporteerd, niet serieus wordt onderzocht of niet adequaat wordt aangepakt, kan ook een internal auditor in een positie komen waarin het doen van een klokkenluidersmelding de enige manier is om te bewerkstelligen dat zijn signaal goed wordt opgepakt.

Daarnaast kunnen internal auditors contact opnemen met het Adviespunt als zij behoefte hebben aan informatie over het vaststellen en implementeren van een klokkenluidersregeling binnen hun organisatie.”

Is er een rol voor internal auditors met betrekking tot klokkenluiden?

“Ik denk dat internal auditors een heel zinvolle rol kunnen spelen. Een belangrijk aandachtspunt voor een goede klokkenluidersregeling is dat daarin wordt gewaarborgd dat vermoedens van misstanden intern op onafhankelijke wijze worden onderzocht, dus zonder invloed van mensen die bij de vermoede misstand betrokken zijn of een belang zouden kunnen hebben bij het voortbestaan of toedekken ervan. Een ander belangrijk aandachtspunt is zorgen voor een goede

communicatie met de melder tijdens en na het onderzoek. Ten slotte is het van cruciaal belang dat de organisatie zorgt voor een goede bescherming van de melder en daarbij een actieve houding aanneemt. Internal auditors zouden een belangrijke bijdrage kunnen leveren om te zorgen dat deze aspecten goed in de klokkenluidersregeling worden verwerkt en bij de implementatie ervan worden gewaarborgd. Internal auditors kunnen ook een zinvolle rol spelen bij het omgaan met klokkenluidersmeldingen. Dat kan door te fungeren als meldpunt, maar ook als de functionaris die ervoor zorgt dat vermoedens van misstanden intern op onafhankelijke wijze worden onderzocht.”

Welke boodschap wilt u internal auditors meegeven als het gaat om klokkenluiden?

“Wat ik aan organisaties wil meegeven is dit: naar onze ervaring zijn klokkenluiders vaak zeer deskundige en betrokken medewerkers die wat mondiger zijn dan de gemiddelde medewerker en tegen de stroom in durven te gaan. Zij handelen veelal vanuit een sterk rechtvaardigheidsgevoel en steken hun nek uit voor een kwestie van maatschappelijk belang. Als mensen een vermoeden van een misstand aanklaarten is dat voor een organisatie geen gemakkelijke boodschap. Juist daarom zijn waarborgen nodig om een en ander in goede banen te leiden. Mensen die een op redelijke gronden gebaseerd vermoeden van een misstand melden, verdienen niet

alleen dat hun signaal goed wordt opgepakt, zij verdienen ook actieve bescherming van de organisatie tegen mensen binnen de organisatie die het hen kwalijk nemen dat zij een melding hebben gedaan. Ik denk dat internal auditors een belangrijke bijdrage kunnen leveren om dit te bewerkstelligen.”

Hoe ziet de toekomst van het Adviespunt eruit?

“Zoals ik al aangaf is het besluit waarbij het Adviespunt is ingesteld een tijdelijke voorziening in afwachting van een nog op te richten organisatie met een wettelijke basis. Het eerder genoemde initiatiefwetsvoorstel Huis voor Klokkenluiders voorziet in zo'n organisatie door het instellen van een Zelfstandig Bestuursorgaan dat een afdeling advies en een afdeling onderzoek zal kennen. Zoals het er nu naar uitziet zal het besluit waarbij het Adviespunt is ingesteld, worden verlengd totdat de oprichting van het Huis voor Klokkenluiders een feit is. In het initiatiefwetsvoorstel wordt belang gehecht aan het behoud van de inhoudelijke kennis en kunde die door het Adviespunt is opgedaan. Het ligt voor de hand dat het Adviespunt op een of andere manier in het Huis zal opgaan.” <<